

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi (pdf)
oppivelvollisuus@minedu.fi (Word)

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. VN/1985/2020-OKM-1

Yksityiskoulujen Liitto kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua näkemyksemme luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

YLEISTÄ

Yksityiskoulujen Liitto yhtyy hallituksen tavoitteeseen saada nykyistä useampi suomalainen suorittamaan vähintään toisen asteen tutkinnon.

Yksityiskoulujen Liitto kuitenkin toteaa, että esitetty laajennettu toisen asteen oppivelvollisuus ja maksuton toinen aste eivät ole tehokkain keino suomalaisten koulutustason nostamiseksi.

Tavoite on siis hyvä mutta keino ja erityisesti maksuttomuuden aiheuttama todellinen kustannus julkiselle taloudelle on liian suuri.

HALLITUKSEN ESITYKSEN KUSTANNUKSISTA, NIIDEN KORVAAMISESTA KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJILLE JA VAIHTOEHTOISISTA KUSTANNUKSISTA

Hallituksen esitykseen liitetty arvio 129 Meur:n vuosikustannuksista toiselle asteelle laajennetusta oppivelvollisuudesta ei ole uskottava. Kuntaliitto ja Helsingin kaupunki ovat omissa lausunnoissaan esittäneet perusteltuihin laskelmiin pohjautuvat arvion merkittävästi korkeammista kustannuksista.

Valtio on esittänyt, että laajennetun oppivelvollisuuden kustannukset korvataan täysimääräisesti koulutuksen järjestäjille. Vallitsevassa kuntatalouden ja koronapandemian oloissa tämä onkin välttämätöntä.

Jos laajennetun oppivelvollisuuden kustannuksia ei kuitenkaan kokonaisuudessaan korvata koulutuksen järjestäjälle, on ymmärrettävä, että oppilaitostasolla joudutaan leikkaamaan opetuksesta ja suurentamaan ryhmäkokoja.

Yksityiskoulujen Liitto kiinnittää huomiota myös siihen, että kunnan tai valtion järjestämässä koulutuksessa on mahdollista turvata julkiseen verokertymään mahdollisen alibudjetoinnin kohdalla. Koska yksityisellä koulutuksen järjestäjällä tällaista mahdollisuutta ei ole, on valtion

kiinnitettävä erityistä huomiota koulutuksen järjestäjien keskinäisen taloudellisen yhdenvertaisen kohtelun toteutumiseen.

Esitetty kustannuslaskelma ei sisällä arvonlisäveroa, joten arvonlisäveron osuus tulee korvata täysimääräisesti yksityiselle koulutuksen järjestäjälle. Yksityisille opetuksen ja koulutuksen järjestäjille tulee säätää oikeus arvonlisäverojen palautukseen kaikkien kustannusten osalta.

Vuosina 2014 - 2015 alkaneet lukiokoulutuksen yksikköhinnan leikkaukset ovat johtaneet tilanteeseen, jossa opiskelijakohtaiset kustannukset ovat suurempia kuin opiskelijakohtainen valtionosuus. Jos maksuton toinen aste toteutettaisiin hallituksen esittämällä tavalla, palatettaisiin lukiokoulutuksen järjestäjän rahoituksen osalta vuoden 2014 tasolle sillä erotuksella, että tällä tulorahoituksella jouduttaisiin kustantamaan myös opiskelijan oppimateriaalit.

Hallituksen esityksessä maksuttoman toisen asteen koulutuksen aiheuttama lisäkustannus kohdistuu ensisijaisesti oppimateriaaleihin ja –välineisiin sekä koulumatkoihin. Koska näillä kuluilla on jo nyt maksaja – opiskelijan perhe – ja niiden osalta on kehitetty myös tarveharkintaan perustuvat tukijärjestelmät, tulee maksuttoman toisen asteen toteuttamiseen vuosittain budjetoitu summa, 129meur käyttää tuloksekkaammalla tavalla esim. perusopetuksen aikana hankittavien opiskeluvalmiuksien varmistamiseen, koulutuksen järjestäjän tuottaman ohjauksen ja lukio-opetukseen.

Kaikille suomalaisille oppivelvollisille tulee jo ennen toisen asteen opintoja taata yhdenvertaiset edellytykset jatko-opintovalmiuksien saamiseen. Tästä syystä ei-kunnallisten perusopetuksen järjestäjien oppilaskohtainen kotikuntakorvaus tulee viipymättä nostaa 94%:sta 100%:iin.

Laajennetun toisen asteen ja maksuttoman toisen asteen jatkovalmistelussa tulee myös huomioida mahdollisuus, että maksuttoman toisen asteen toteuttaminen alibudjetoimalla, tulee johtamaan opetuksen leikkaamiseen ja ryhmäkokojen suurentumiseen.

HANKKEEN VALMISTELU JA TOIMEENPANON AIKATAULU

Koko prosessia on vaivannut kova kiire. Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa työskennellyt seurantaryhmä on toistuvasti saanut laajatkin materiaalit tutustuttavaksi vasta kokousta edeltävänä päivänä.

Edellä mainittu kiire ja kevään koronapandemia edellyttävät, että hankkeen toimeenpanoa tulee siirtää usean järjestön allekirjoittaman esityksen mukaisesti vähintään vuodella. Lisäaika käytetään parempaan ja perusteellisempaan valmisteluun ja siihen, että koulutuksen järjestäjät pystyvät paremmin valmistautumaan mahdolliseen laajennetun oppivelvollisuuden toimeenpanoon.

VAATIMUS MAKSUTTOMUUDESTA UHKAAN NÄIVETTÄÄ LUKIOKOULUTUSTA

Lukiolaissa ja valmisteilla olevassa opetussuunnitelmassa tärkeänä tavoitteena on mm. kansainvälisyys. Lisäksi mm. korkeakoulujen, yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa tehtävä yhteistyö aiheuttaa matkakustannuksia. Esityksessä on varattu retkiin ja koulun ulkopuolisen toimintaan 20 €/opiskelija/vuosi. Oppivelvollisuuden myötä alle 18-vuotiaalta opiskelijalta ei voitaisi kerätä kohtuullisia maksuja esim. opintomatkojen kulujen kattamiseen. Esitys ja koulun ulkopuolisen toiminnan vähäinen lisärahoitus uhkaavat lopettaa lukioiden sellaisen kansainvälisen toiminnan, johon sisältyy matkustamista. Lisäksi muiden organisaatioiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja yhteisöllisiä tapahtumia jouduttaisiin rajaamaan koulun tiloissa tapahtuviksi. Tällöin aidon käsityksen ja kokemuksen saaminen organisaatioiden toiminnasta jää saamatta. Yhteistyön lisäksi koulujen järjestämät monet yhteisöllisyyttä tukevat tapahtumat koulun ulkopuolella uhkaisivat jäädä toteutumatta. Nämä muutokset näivettävät lukiokoulutusta tekemällä sitomalla sitä koulutiloihin ja tekemällä siitä nykyistä teoreettisempaa.

Yksityiskoulujen Liitto esittää, että kaikilta lukiolaisilta pitää voida kerätä kohtuullisia maksuja valinnaiseen ja vapaaehtoiseen toimintaan osallistumisesta. Mahdollisuuden rajaaminen vain 18 vuotta täyttäneisiin opiskelijoihin luo epäluonnollisen rajanvedon eri opiskelijoiden välille ja tulee suuntaamaan lukioiden lisämaksuja vaativaa toimintaa vain täysi-ikäisiin. Toisena vaihtoehtona näemme, että tätä toimintaa koskeva lisärahoitus nostetaan lukiolain ja tulevan opetussuunnitelman tavoitteita tukevaan tasoon 100 €/opiskelija/vuosi.

OPPVELVOLLISUUDEN LAAJENTAMINEN UHKAAN PIDENTÄÄ OPISKELUAIKOJA

Oppivelvollisuuden laajentamisen opiskelijalle tuomat monen taloudelliset edut yhdessä korkeakoulujen todistusvalintaa painottavan opiskelijavalintauudistuksen kanssa luovat opiskelijoille kannusteen opiskella lukiossa kolmen vuoden tavoiteajan sijaan neljä vuotta. Lukiosta valmistumisen sijaan opiskelijalla on siis nykyistä voimakkaampi intressi pyrkiä välttämään valmistumisestaan siihen saakka, kunnes ylioppilastutkinnon arvosanat ovat jatko-opintoihin hakeutumisen kannalta riittävän korkeat, tai kun taloudelliset edut päättyvät. Yksityiskoulujen Liitto huomauttaa, että arvio pidentyvistä opiskeluaajoista tulee laatia ja ottaa huomioon uudistuksen kokonaiskustannusten arvioinnissa.

SOTEUUDISTUS RISTIRIIDASSA OPPVELVOLLISUUDEN LAAJENTAMISEN TAVOITTEIDEN KANSSA

Samanaikaisesti oppivelvollisuuden laajentamisen kanssa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluita ollaan siirtämässä maakuntien järjestämistä osana soteuudistusta. Tämä on ristiriidassa oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden kanssa. Vuonna 2014 voimaantullut opiskeluhuoltolaki korostaa yhteisöllisen, ennaltaehkäisevän ja moniammatillisen työn merkitystä nuorten hyvinvoinnille ja koulunkäynnin tukemiselle. Yksityiskoulujen Liiton mielestä koulukuraattorien ja -psykologien tulee toimia opettajien kanssa saman työnjohdon

alaisuudessa, jotta moniammatillisen yhteistyön johtaminen ja opiskeluhoitolain koulutuksenjärjestäjälle säätämä vastuu voi toteutua. On myös todennäköistä, että koulupsykologien ja -kuraattorien työ painottuisi jatkossa enemmän yksilökohtaiseen työhön yhteisöllisen sijaan. Tällöin koko opiskeluhoitolain henki katoaisi.

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

1. Hallituksen esitys on vahvasti alibudjetoitu. Tämä lisää koulutuksenjärjestäjien riskiä joutua leikkaamaan opetuksesta, mikäli oppivelvollisuuden laajentamiseen varattu valtionosuusrahoitus ei seuraa todellisia kustannuksia.
2. Esitetty kustannuslaskelma ei sisällä arvonlisäveroa, joten arvonlisäveron osuus tulee korvata täysimääräisesti yksityiselle koulutuksen järjestäjälle.
3. Hankkeen aikataulu on ollut kiireinen ja esitämme sen toimeenpanon siirtämistä, jotta koulutuksen järjestäjät pystyvät paremmin valmistautumaan toimeenpanoon.
4. Kohtuullisten maksujen kerääminen tulisi olla mahdollista toisen asteen koulutuksessa jatkossakin koulun ulkopuolisen yhteistyön ja opintoretkien toteuttamiseksi.
5. Koulutuksenjärjestäjien psykologi- ja kuraattoripalveluiden siirto maakuntien järjestämisvastuulle johtaa toiminnan heikkenemiseen, ellei lakiin jätetä koulutuksenjärjestäjälle mahdollisuutta järjestää opiskeluhoillon palveluita itse. Palveluiden rahoituksen on kuitenkin seurattava niiden järjestämistä esimerkiksi niin, että maakunta rahoittaa yksityisen koulutuksen järjestäjän psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Yksityiskoulujen Liitto esittää, että hallitus lykkää laajennetun oppivelvollisuuden ja maksutoman toisen asteen toimeenpanoa järjestöjen esityksen mukaisesti vähintään vuodella. Lisäksi liittomme esittää, että hallitus pohtii vielä useassa eri asiantuntijalausunnossa esitettyjä tehokkaampia keinoja suomalaisten koulutustason nostamiseksi.

Helsingissä 15. päivänä kesäkuuta 2020

YKSITYISKOULUJEN LIITTO RY

Vuonna 1935 perustettu Yksityiskoulujen Liitto ry on suomalaisten yksityisten opetuksenjärjestäjien yhdistys, joka palvelee jäseniään koulujen toimintaan liittyvissä asioissa.

Yksityiskoulujen Liitto hoitaa jäsenkoulujen edunvalvontaa, antaa lausuntoja ja tiedotteita jäsenkouluja koskevissa asioissa sekä järjestää johdon ja henkilöstön koulutusta. 2% perusopetuksen oppilaista ja joka kymmenes suomalainen lukiolainen opiskeli Yksityiskoulujen Liitto ry:n jäsenkoulussa lukuvuonna 2019-20. Yksityiskoulujen Liiton jäsenkouluissa työskentelee 22000 oppilasta ja opiskelijaa sekä yli 1700 opettajaa.